

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2024

ΘΕΜΑΤΑ & ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

12 Ιουνίου, 2024

**ΙΣΤΟΡΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον

Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων
<https://www.othisi.gr/frontistirio/>

Τετάρτη, 12 Ιουνίου 2024
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Μακεδονική Επιτροπή
- β. Συμφωνία Μουρνιών Κυδωνίας
- γ. «σκωρίες»

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. «Μακεδονική Επιτροπή» (σχολικό βιβλίο σελ. 134-135)

Τον Ιανουάριο του 1878 ιδρύθηκε στην Αθήνα η Μακεδονική Επιτροπή, με σκοπό την οργάνωση επανάστασης στη Μακεδονία. Πάλι οι Μακεδόνες πρόσφυγες της Νέας Πέλλας, και άλλοι της Εύβοιας, ανταποκρίθηκαν στις προσπάθειες της Επιτροπής να συγκεντρώσει στρατιωτική δύναμη. Η επανάσταση ξέσπασε στον Όλυμπο, στα Πιέρια και στη Χαλκιδική και έληξε με ανακωχή μεταξύ των Ελλήνων. Οι προαναφερθείσες ενέργειες έγιναν στα πλαίσια του Ρωσοτουρκικού πόλεμου (1877-1878), ο οποίος αναθέρμανε το όνειρο της ανάκτησης της Ηπείρου, της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας και κατά τη διάρκεια του οποίου η Ελλάδα επιχείρησε να ενισχύσει την υπεράσπιση των ελληνικών δικαιών με την υπόθαλψη επαναστατικών κινημάτων στις επαρχίες αυτές.

β. Συμφωνία Μουρνιών Κυδωνίας (σχολικό βιβλίο σελ. 215)

Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ επαναστατών του Θερίσου και Δυνάμεων ήταν σκληρές και διήρκεσαν όλο το καλοκαίρι του 1905. Η τελική συμφωνία υπογράφηκε από τον Ελ. Βενιζέλο στις 2 Νοεμβρίου 1905 στο μοναστήρι των Μουρνιών Κυδωνίας. Εξασφαλίστηκε γενική αμνηστία και οι Μ. Δυνάμεις δεσμεύτηκαν να επεξεργαστούν ένα χάρτη νέων παραχωρήσεων στον κρητικό λαό, αρνούμενες πάντως να επιτρέψουν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

γ. «σκωρίες» (σχολικό βιβλίο σελ. 26)

Το 1866 άρχισε στο Λαύριο τις εργασίες της μία γαλλο-ιταλική εταιρεία (Σερπιέρι-Που), με στόχο την εξαγωγή μεταλλεύματος όχι μόνο από τα υπόγεια κοιτάσματα αλλά και από τις «σκωρίες», τα υλικά που είχαν συσσωρευτεί εκεί στη διάρκεια των αιώνων

εκμετάλλευσης των ορυχείων κατά την αρχαιότητα. Η τεχνολογία της εποχής επέτρεπε την απόσπαση μεταλλεύματος από αυτά τα κατάλοιπα.

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιο σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Η αλλαγή των δεδομένων για την ελληνική βιομηχανία ήρθε μετά την προσάρτηση των Επτανήσων (1864) και της Θεσσαλίας (1881).
- β. Με το Σύνταγμα του 1844 κατοχυρώθηκε το πολίτευμα της βασιλευόμενης δημοκρατίας.
- γ. Στην Κρητική Επανάσταση του 1866-1869 η «Κεντρική Επιτροπή υπέρ των Κρητών» ανέλαβε την περίθαλψη 4.500 προσφύγων.
- δ. Το «Χάτι Σερίφ» και το «Χάτι Χουμαγιούν» προώθησαν ειδικά προνόμια για τους Έλληνες του Πόντου.
- ε. Η αποβίβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη σηματοδότησε τη δεύτερη φάση των διωγμών του ποντιακού ελληνισμού.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- α. Λάθος
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Ποιοι παράγοντες διαμόρφωσαν τη θετική οικονομική πορεία της Ελλάδας στην περίοδο του μεσοπολέμου;

Μονάδες 14

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σχολικό βιβλίο, σελ. 52

Η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919-1939), παρά το κόστος της μικρασιατικής συμφοράς, είχε αποκτήσει μια σειρά από πλεονεκτήματα, που επέτρεπαν τη θετική οικονομική της πορεία. Σε αντίθεση με πολλά γειτονικά της κράτη είχε ομογενοποιηθεί εθνικά, καθώς οι μειονότητες αντιπροσώπευαν πλέον λιγότερο του 7% του συνολικού πληθυσμού. Είχε ολοκληρώσει την αγροτική της μεταρρύθμιση και είχε προωθήσει την

αστικοποίησή της: το 1/3 του πληθυσμού ζούσε πλέον σε μεγάλα αστικά κέντρα. Ταυτόχρονα, κάτω από το βάρος των πιέσεων είχε βελτιώσει τις υποδομές της και είχε υιοθετήσει αναπτυξιακές πολιτικές. Με λίγα λόγια είχε λύσει πολλά από τα προβλήματα που εξακολούθησαν για πολύ καιρό να ταλανίζουν τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη. Τέλος, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε στα θετικά τη συγκέντρωση των Ελλήνων στο πλαίσιο του εθνικού τους κράτους και την εξάλειψη του ελληνικού κοσμοπολιτισμού που συχνά υπήρξε αιτία για να αντιμετωπίζεται η Ελλάδα ως δευτερεύον πεδίο ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη της Ελλάδας ενδιέφερε πλέον όλους τους Έλληνες.

Επιπλέον, οι πρόσφυγες είχαν φέρει μαζί τους τις γνώσεις, τον πολιτισμό τους και μια ισχυρή διάθεση για εργασία. Πέρα από τις επιτυχείς ή ανεπιτυχείς προσπάθειες των αρχών για αποκατάσταση των ξεριζωμένων, θεμέλιο της όλης προσπάθειας ήταν η διάθεση των ανθρώπων να εργαστούν σκληρά για να ξαναδημιουργήσουν αυτά που έχασαν μέσα στην καταστροφή.

ΘΕΜΑ Β2

Πώς διαμορφώθηκε η πολιτική κατάσταση στην Κρήτη μετά το πρώτο ενωτικό ψήφισμα των Κρητών έως και την παραίτηση της προσωρινής διακομματικής Κυβέρνησης;

Μονάδες 11

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σχολικό βιβλίο, σελ. 217, 218

Σε λαϊκή συγκέντρωση στα Χανιά εγκρίθηκε ομόφωνα το πρώτο ψήφισμα της ένωσης και η Κρητική Κυβέρνηση εξέδωσε με τη σειρά της επίσημο Ψήφισμα (**24 Σεπτεμβρίου 1908**). Για την επίσημη έναρξη της νέας περιόδου της πολιτικής ζωής στην Κρήτη, σχηματίστηκε προσωρινή διακομματική Κυβέρνηση. Η Ελληνική Κυβέρνηση, για να μην προκαλέσει διεθνείς περιπλοκές με την αντίδραση της Τουρκίας, απέφυγε να αναγνωρίσει επίσημα την ένωση και περιορίστηκε σε παρασκηνιακές οδηγίες στη νέα Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης.

Παρά τις έντονες διαμαρτυρίες της Τουρκίας, οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν αντέδρασαν δυναμικά και φάνηκαν να αποδέχονται σιωπηρά τις νέες εξελίξεις. Δεν προχώρησαν όμως σε καμιά επίσημη αναίρεση του πολιτικού καθεστώτος, όπως το είχαν υπογράψει το 1898. Όταν όμως υψώθηκε στο φρούριο του Φιρκά η ελληνική σημαία, οι Μ. Δυνάμεις απαίτησαν αμέσως την υποστολή της. Η Κυβέρνηση της Κρήτης δεν υπάκουσε και παραιτήθηκε. Και καθώς δεν βρέθηκε Κρητικός να υποστεί την ελληνική σημαία, οι Μ. Δυνάμεις αποβίβασαν στρατιωτικό άγημα, το οποίο απέκοψε τον ιστό της.

(**Προαιρετικά:** Το πολιτικό κενό στη διακυβέρνηση της Κρήτης μετά την παραίτηση της Προσωρινής Κυβέρνησης καλύφθηκε με προσωρινά κυβερνητικά σχήματα, έως τις εκλογές του Μαρτίου 1910.)

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφέρετε:

α. πώς εξελίχθηκαν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις μετά την υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών και της Συνθήκης ειρήνης της Λοζάνης (μονάδες 12)

β. ποιο ήταν το περιεχόμενο των ελληνοτουρκικών συμφωνιών που υπογράφηκαν το 1930. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Τον Δεκέμβριο του 1926, υπεγράφη στην Αθήνα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας η λεγόμενη Συμφωνία των Αθηνών. Βασικοί πρωταγωνιστές της συμφωνίας αυτής ήταν ο Έλληνας υπουργός των Εξωτερικών, Περικλής Αργυρόπουλος και ο Τούρκος αντιπρόσωπος στη Μικτή Επιτροπή, Σουκρή Σαράτσογλου. Είχε προηγηθεί η Σύμβαση της Άγκυρας (γνωστότερη ως Συμφωνία Εξηντάρη-Χαμδή Βέη) τον Ιούνιο του 1925, η οποία όμως δεν εφαρμόστηκε. Η Συμφωνία των Αθηνών προέβλεπε την εξαγορά των μη ανταλλάξιμων κτημάτων και ακινήτων και από τις δύο χώρες. Από την εξαγορά εξαιρούνταν τα κτήματα των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης και των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης. Τα δύο κράτη θα εξαγόραζαν το καθένα ίδιας συνολικής αξίας κτήματα, ενώ κάθε μία από τις δύο κυβερνήσεις αναλάμβανε να απαλλάξει τα εν λόγω κτήματα από οποιονδήποτε περιορισμό τα βάρυνε το προηγούμενο διάστημα, ώστε να αποδοθούν στους ιδιοκτήτες τους.

Β. Κολλάρος, Η μειονοτική πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου (1898-1933), Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία και Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος», Αθήνα και Χανιά 2022, σελ. 279-280.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Στις 30 Οκτωβρίου 1930 υπογραφόταν το Σύμφωνο Φιλίας, Ουδετερότητας και Διαιτησίας, τα όρια του οποίου έφθαναν ως την απαγόρευση της συμμετοχής σε κάθε πολιτικό ή οικονομικό συνασπισμό που θα στρεφόταν κατά του ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη. Το σύμφωνο συνοδευόταν από εμπορική σύμβαση που περιελάμβανε προξενική σύμβαση και σύμβαση εγκαταστάσεως, αλλά και από ειδική συμφωνία για τους ναυτικούς εξοπλισμούς: οι δύο κυβερνήσεις υποχρεώνονταν να προβαίνουν σε έγκαιρη αμοιβαία ενημέρωση, πριν από την παραγγελία κάθε ναυτικής μονάδας, προκειμένου να προληφθεί ο ανταγωνισμός «διά φιλικής ανταλλαγής απόψεων».

Κ. Σβολόπουλος, Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2005, σελ. 224.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Συνδυασμός σχολικού βιβλίου σελ. 161-162 με το περιεχόμενο των παραθεμάτων Α και Β.

α) Μετά την υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών (30 Ιανουαρίου 1923) και της Συνθήκης ειρήνης της Λοζάνης (24 Ιουλίου 1923), οι σχέσεις της Ελλάδας με την Τουρκία δοκιμάζονταν κατά διαστήματα από εντάσεις.

Ύστερα από διαπραγματεύσεις, τον Ιούνιο του 1925 υπογράφηκε η Σύμβαση της Άγκυρας, η οποία σύμφωνα με το παράθεμα Α' όντως υπεγράφη τότε και συμπληρώνεται ότι ήταν ευρύτερα γνωστή ως «Συμφωνία Εξηντάρη-Χαμδή Βέη», αλλά δεν τέθηκε σε εφαρμογή. Επιπλέον, το Δεκέμβριο του 1926 υπεγράφη η Συμφωνία των Αθηνών, γεγονός που επιβεβαιώνει το ίδιο παράθεμα. Αυτή υπήρξε αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων μεταξύ του Π. Αργυρόπουλου (Υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας) και του Σ. Σαράτσογλου (Τούρκου αντιπροσώπου στη Μικτή Επιτροπή). Βάσει των προβλέψεων της οριζόταν ότι τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία θα μπορούσαν να εξαγοράσουν τις ιδιοκτησίες γης και τα ακίνητα γενικά των μη ανταλλαξίμων, εκτός από αυτά των Ελλήνων της Πόλης και των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης. Όπως προέβλεπαν οι ρυθμίσεις οι χώρες θα εξαγόραζαν ίσης συνολικής αξίας γαιοκτησίες, τις οποίες πρώτα θα απάλλασσαν από κάθε είδους δέσμευση προηγούμενης περιόδου, ώστε να μπορούν οι ιδιοκτήτες να τις λάβουν. Συνεπώς, προς επίρρωση των ιστορικών μας γνώσεων, όπως διαφαίνεται και από τα παραπάνω αυτές ρύθμιζαν τα επίμαχα θέματα, όμως δεν εφαρμόστηκαν ποτέ.

Τον Αύγουστο του 1928 το κόμμα των Φιλελευθέρων κέρδισε τις εκλογές και σχεδόν αμέσως η νέα κυβέρνηση ξεκίνησε διαπραγματεύσεις που κράτησαν δύο χρόνια. Ο Ελ. Βενιζέλος επιθυμούσε τη διευθέτηση των οικονομικών διαφορών και την αναγνώριση του εδαφικού καθεστώτος μεταξύ των δύο χωρών. Όμως, σε κάθε προσπάθεια προσέγγισης με την Τουρκία, εμπόδιο στεκόταν η έντονα αρνητική στάση των προσφύγων.

β) Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η Συμφωνία της Άγκυρας που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ των δύο χωρών. Τα κυριότερα σημεία του ήταν:

- Ρύθμισε το ζήτημα των Ελλήνων ορθοδόξων της Κωνσταντινούπολης και των μουσουλμάνων της Θράκης, καθώς και των «φυγάδων».
- Όριζε ότι οι ανταλλάξιμες μουσουλμανικές περιουσίες στην Ελλάδα και οι ελληνικές στην Τουρκία περιέρχονταν στην κυριότητα του Ελληνικού και Τουρκικού Δημοσίου, αντίστοιχα.
- Προέβλεπε αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Η συμφωνία ολοκληρώθηκε στις 30 Οκτωβρίου του ίδιου έτους με την υπογραφή τριών συμπληρωματικών συμφώνων. Το πρώτο από αυτά ήταν το Σύμφωνο φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας. Ο Κ. Σβολόπουλος μας ενημερώνει ότι το περιεχόμενο αυτού του συμφώνου όριζε ότι καμία από τις δύο χώρες που υπέγραψαν το

σύμφωνο δε θα έπρεπε να συμμετέχει σε εχθρική προς την άλλη χώρα οικονομική ή πολιτική οργάνωση. Το δεύτερο ήταν το Πρωτόκολλο για τον περιορισμό των ναυτικών εξοπλισμών. Ο ίδιος μελετητής διευρύνει τις ιστορικές μας γνώσεις επισημαίνοντας ότι κάθε μία από τις δύο χώρες θα έπρεπε να ενημερώνει την άλλη εγκαίρως για την παραγγελία ναυτικών εξοπλισμών, ώστε ο ανταγωνισμός των χωρών να μην ξεφεύγει από τα όρια της καλής συνεννόησης με τον κίνδυνο κάποιου θερμοῦ επεισοδίου. Τέλος, υπέγραψαν τη Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας. Με την τελευταία αυτή σύμβαση δόθηκε η δυνατότητα στους υπηκόους του καθενός από τα δύο κράτη να ταξιδεύουν ή να εγκαθίστανται (με κάποιους περιορισμούς) στο έδαφος του άλλου κράτους, γεγονός που επαληθεύεται από το κείμενο Β' και προσθέτει ότι εμπεριείχε και σύμβαση για τους πρόξενους.

Προαιρετικά: επίλογος σχολικό βιβλίο σελ. 161-162.

Οι μεταγενέστερες εξελίξεις έδειξαν ότι οι προσδοκίες από τη λύση που δόθηκε σε κάποια ζητήματα με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930 διαψεύστηκαν. Βέβαια, για ένα μεγάλο διάστημα δεν σημειώθηκαν τριβές μεταξύ των δύο κρατών και δεν αμφισβητήθηκαν τα μεταξύ τους σύνορα. Αυτό ήταν και η βασική επιδίωξη του Έλληνα πρωθυπουργού.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται να παρουσιάσετε:

- τις αντιδράσεις που προκλήθηκαν στην επαναστατημένη Πελοπόννησο από την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη έως και τη συγκρότηση των πρώτων παρατάξεων (μονάδες 15) και
- πώς οι αντιδράσεις αυτές εκφράστηκαν στην Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ενώ οι πρόκριτοι σε σχέση με τη διάταξη των αξιωμάτων και τη θεσμική οργάνωση δεν έβλεπαν πέρα από τον ορίζοντα της πελοποννησιακής αυτοδιοίκησης, ο Υψηλάντης οραματιζόταν ήδη ένα ελληνικό κράτος που θα περιλάμβανε όλα τα απελευθερωμένα εδάφη και θα κυβερνιόταν από ένα κεντρικό κοινοβούλιο με πολύ ευρείες εξουσίες. Στην απαίτησή του να συγκεντρώσει την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία κατά μεγάλο μέρος και για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα στα χέρια του και να στηριχτεί κυρίως στο αστικό στοιχείο προέβαλαν σκληροτράχηλη αντίσταση οι γαιοκτήμονες, που απαιτούσαν να είναι ένα αυτοδιοικούμενο συλλογικό όργανο ίσων. [...] Ένα εθνικό κοινοβούλιο ή μια κεντρική κυβέρνηση δεν προβλεπόταν στο σχέδιό τους.

G. Hering, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936, μτφρ. Θεόδωρος Παρασκευόπουλος, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 2004, τόμος Α', σελ. 76 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Σκοπός του Υψηλάντη δεν ήταν να εξουδετερώσει τη δύναμη των προκρίτων. Εκείνο που τον ενδιέφερε ήταν να δημιουργηθεί συγκεντρωτική διοικητική οργάνωση, κρατικά έσοδα, στρατόπεδα με κανονική τροφοδοσία και στοιχειώδη πειθαρχία και σώματα τακτικού στρατού, χωρίς τα οποία πίστευε πως δεν θα πετύχαινε η Επανάσταση® γι' αυτό και ήλθε σε σύγκρουση με τους προκρίτους. Είχε διαπιστώσει ότι οι μικροί ιδιωτικοί στρατοί που υπήρχαν δεν επέτρεπαν την κατάσχεση πολεμικού σχεδίου σε παμπελοποννησιακή κλίμακα, καθώς η δράση τους περιοριζόταν σχεδόν πάντα μέσα στα όρια της επαρχίας. Είχε ακόμα αντιληφθεί ότι το αποτέλεσμα μιας τέτοιας καταστάσεως θα ήταν να βασιλεύει η πολυαρχία, η αυθαιρεσία και ο τοπικισμός, και την πραγματική δύναμη να την έχουν οι πρόκριτοι και οι καπεταναίοι που θα γίνονταν ισχυροί με τα λάφυρα και τα πυρομαχικά, τα οποία θα αποκόμιζαν από τις νίκες εναντίον των Τούρκων, θα μπορούσαν να εισπράττουν οι ίδιοι φόρους, να μισθοδοτούν τα σώματά τους και να προσλαμβάνουν μικροκαπεταναίους.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΒ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1978, σελ. 138-139 (διασκευή).Λ

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η Α' Εθνοσυνέλευση έδειξε για πρώτη φορά τους διαχωρισμούς που υπήρχαν μεταξύ των εξεγερμένων. Οι προεστοί της Πελοποννήσου, των νησιών, οι αρχιερείς και οι εκπρόσωποι της δυτικής και ανατολικής Στερεάς συνασπίσθηκαν εναντίον των στρατιωτικών αρχηγών που θα μπορούσαν να αμφισβητήσουν την εξουσία τους. [...] Το Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος που ψηφίστηκε προέβλεπε την αντιπροσωπευτική διακυβέρνηση και τη διάκριση των εξουσιών και συγκρότησε την Πολιτική Διοίκηση, που αποτελούνταν από δύο σώματα, το Βουλευτικό και το Εκτελεστικό, με ετήσια θητεία. [...] Ο Δ. Υψηλάντης εκλέχθηκε πρόεδρος του Βουλευτικού και στην πραγματικότητα υποβαθμιζόταν πολιτικά. Ο παραγκωνισμός της Φιλικής Εταιρείας ήταν πλήρης και αυτό φάνηκε όχι μόνο από το γεγονός ότι πουθενά δεν μνημονευόταν το όνομά της, αλλά και από την υιοθέτηση από την Εθνική Συνέλευση ως συμβόλου της Αθηνάς, αντί του Φοίνικα, που ήταν το σήμα της Φιλικής Εταιρείας.

Κ. Κωστής, Τα «κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας»: Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους, 18ος-21ος αιώνας, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2013, σελ. 150-152 (διασκευή).

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Συνδυασμός σχολικού βιβλίου σελ. 60-61 «Ο Υψηλάντης... συγκροτήθηκαν οι πρώτες παρατάξεις.» και παραθεμάτων Α και Β.

α) Όσο οι Έλληνες ήταν υπόδουλοι, σε γενικές γραμμές τηρούσαν κοινή στάση απέναντι στον κατακτητή. Όταν άρχισε η εκδίωξη των Τούρκων, άρχισαν οι συγκρούσεις μεταξύ των μέχρι τότε ομονοούντων. Το βασικότερο ζήτημα αφορούσε το

ποιος και πώς θα διαχειριζόταν την εξουσία. Μια σειρά γεγονότων, που σχετίζονται με τη διαμόρφωση διαφορετικών απόψεων για το ζήτημα αυτό, οδήγησαν σ' ένα προστάδιο διαμόρφωσης των πρώτων πολιτικών κομμάτων. Τα γεγονότα αυτά συνδέονται με την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη στην επαναστατημένη Πελοπόννησο, ως πληρεξουσίου του αδελφού του Αλεξάνδρου, Γενικού Επιτρόπου της Φιλικής Εταιρείας, με σκοπό την ανάληψη της ηγεσίας της Επανάστασης.

Όταν ο Δημήτριος Υψηλάντης έφτασε στην Ύδρα, οι Πελοποννήσιοι είχαν ήδη ορίσει από μόνοι τους κυβερνητικά όργανα τοπικής εμβέλειας. Ο Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει ένα δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», που θα του επέτρεπε να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και πολιτική εξουσία στα χέρια του. Οι πρόκριτοι δεν το αποδέχθηκαν και με δυσκολία αποσοβήθηκε η σύρραξη. Η αντίθεση μεταξύ των δύο πλευρών δεν είχε ως αντικείμενο μόνο το ποιος θα κατείχε πραγματικά την εξουσία, αλλά αφορούσε και τη δομή του υπό ίδρυση κρατικού οργανισμού. Ο Υψηλάντης πρότεινε τη δημιουργία συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης, ώστε να εξασφαλιστούν οι οικονομικοί πόροι για τη συνέχιση του αγώνα και η πειθαρχία στο στράτευμα. Το πρώτο παράθεμα συμφωνεί με τις ιστορικές μας γνώσεις, αναφέροντας ότι το όραμα του Υψηλάντη για την διακυβέρνηση της επαναστατημένης Ελλάδας περιλάμβανε τη δημιουργία ενός ενιαίου κράτους υπό τη διοίκηση ενός «κεντρικού κοινοβουλίου», το οποίο θα συγκέντρωνε σημαντικές εξουσίες και θα ασκούσε έλεγχο στο σύνολο των εδαφών που θα απελευθερώνονταν από την Επανάσταση. Θεωρούσε ότι οι τοπικιστικές τάσεις αποτελούσαν εμπόδιο για την οργάνωση του Αγώνα. Για αυτό, όπως αναφέρει και ο G. Hearing, ο Υψηλάντης επιδίωκε να συγκεντρώσει την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία σε μεγάλη έκταση και για μεγάλο χρονικό διάστημα. Σύμφωνα με το απόσπασμα από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, στόχος του Υψηλάντη ήταν να διαμορφώσει μία στρατιωτική οργάνωση υπό τον έλεγχο μίας κεντρικής διοίκησης και να οργανώσει τα έσοδα του κράτους. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσε να επιτύχει την οργανωμένη τροφοδοσία των στρατοπέδων, να επιβάλει τουλάχιστον ένα περιορισμένο επίπεδο πειθαρχίας και να διαμορφώσει μονάδες τακτικά οργανωμένου στρατού. Σύμφωνα με τη δεύτερη πηγή μάλιστα, η υλοποίηση αυτών των στόχων αποτελούσε, κατά την εκτίμηση του Υψηλάντη, απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία της Επανάστασης, αφού είχε διαπιστώσει ότι η λειτουργία μικρών στρατιωτικών ομάδων, οι οποίες ελέγχονταν από ιδιώτες, περιορίζε τις επιχειρήσεις σε επίπεδο επαρχίας και δεν επέτρεπε την ανάπτυξη ενός ευρύτερου στρατιωτικού σχεδίου σε όλη την έκταση της Πελοποννήσου. Η χρήση μικρών «ιδιωτικών» στρατών επίσης ευνοούσε, εκτός από την πολυαρχία, τις αυθαιρεσίες και την ενίσχυση του τοπικισμού έναντι του συλλογικού πνεύματος. Η πρακτική αυτή ωστόσο συνέφερε τους προκρίτους και τους ισχυρούς καπεταναίους επειδή συγκέντρωναν σημαντικά κέρδη μέσω των λαφύρων από τις νίκες του κατά των Τούρκων και στη συνέχεια αξιοποιούσαν αυτά τα κέρδη για να επιβάλουν φόρους και να πληρώνουν αμοιβές σε όσους συμμετείχαν στα «ιδιωτικά» τους στρατεύματα ή να εξασφαλίσουν τη στήριξη

από περισσότερους ένοπλους μικροκαπεταναίους. Αυτή η πολιτική όμως έφερε τον Υψηλάντη σε σύγκρουση με τους προκρίτους. Όπως προσθέτει το απόσπασμα από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, στόχος του Υψηλάντη δεν ήταν να εξουδετερώσει την δύναμη των προκρίτων αλλά λόγω της αντίδρασής τους στην πολιτική του αναγκάστηκε, όπως συμπληρώνει το πρώτο παράθεμα, να συμμαχήσει με τους εκπροσώπους του αστικού κόσμου.

Οι πρόκριτοι, έχοντας διαφορετικές επιδιώξεις, ήθελαν να είναι όλοι υπεύθυνοι για όλα. Όπως αναφέρεται στο πρώτο παράθεμα, το όραμά τους για τη διακυβέρνηση της επαναστατημένης Ελλάδας περιλάμβανε τη δημιουργία ενός συλλογικού οργάνου, στο οποίο θα υπήρχε συλλογική και ισότιμη συμμετοχή. Όπως προσθέτει μάλιστα το ίδιο κείμενο, τα μέλη της τάξης των προκρίτων, η οποία αποτελείτο από ιδιοκτήτες εκτάσεων γης, προέβαλαν μεγάλη αντίσταση στο ενδεχόμενο της συγκέντρωσης της εξουσίας σε ένα όργανο που δεν βρισκόταν υπό τον έλεγχό τους. Σύμφωνα με το δεύτερο απόσπασμα επίσης, η πολιτική αντίληψη των προκρίτων περιοριζόταν στο επίπεδο της διαχείρισης της Πελοποννήσου και δεν κάλυπτε ευρύτερα γεωγραφικά όρια, όπως το όραμα του Υψηλάντη.

Από αυτή την αντιπαράθεση Δημητρίου Υψηλάντη και προκρίτων, συγκροτήθηκαν οι πρώτες παρατάξεις.

β) Συνδυασμός σχολικού βιβλίου σελ. 61 «Το «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδάυρου... μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων» και παραθέματος Γ'.

Το «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδάυρου, το πρώτο σύνταγμα της Επανάστασης, ψηφισμένο από την Α' Εθνοσυνέλευση, έδωσε το 1822 λύση στο πρόβλημα της ηγεσίας του Αγώνα, με τον αντιαπολυταρχικό χαρακτήρα του και τη θέσπιση πολυαρχικής εξουσίας. Σύμφωνα με το τρίτο παράθεμα, η Α' Εθνοσυνέλευση αποτέλεσε ευκαιρία για να αποκαλυφθούν οι διαχωρισμοί μεταξύ των επαναστατημένων Ελλήνων. Από τη μία πλευρά συνασπίστηκαν οι Πελοποννήσιοι πρόκριτοι, οι αρχιερείς και όσοι εκπροσωπούσαν τη δυτική και την ανατολική Στερεά Ελλάδα. Στην αντίθετη πλευρά βρέθηκαν οι στρατιωτικοί ηγέτες, οι οποίοι ήθελαν να αμφισβητήσουν την εξουσία των αντιπάλων τους. Το ίδιο κείμενο επιβεβαιώνει τις ιστορικές μας γνώσεις σχετικά με τη διαμόρφωση πολυαρχικής εξουσίας από την Α' Εθνοσυνέλευση, αναφέροντας ότι το Προσωρινό Πολίτευμα που ψηφίστηκε προέβλεπε αντιπροσωπευτικό σύστημα διακυβέρνησης και διάκριση των εξουσιών. Συγκεκριμένα, συγκροτήθηκε η «Πολιτική διοίκηση», η οποία χωριζόταν σε δύο σώματα, το Εκτελεστικό και το Βουλευτικό, τα οποία είχαν θητεία ενός έτους. Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, κατά την Α' Εθνοσυνέλευση, ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος κατόρθωσε να γίνει ρυθμιστής της κατάστασης, έχοντας εξασφαλίσει για τον κύκλο του και για τους προκρίτους την εξουσία, ενώ αγνοήθηκαν ο Κολοκοτρώνης και ο Υψηλάντης. Όπως προσθέτει το απόσπασμα του Κ. Κωστή, ο Δ. Υψηλάντης εξελέγη πρόεδρος του Βουλευτικού, στην πράξη όμως αυτό συνιστούσε πολιτική υποβάθμιση. Παράλληλα τέθηκε στο περιθώριο η Φιλική Εταιρεία, αφού δεν αναφέρθηκε πουθενά το όνομά της και αποφασίστηκε η χρήση της Αθηνάς ως εθνικού συμβόλου, ώστε να

παραγκωνιστεί ο Φοίνικας, το σύμβολο της Εταιρείας. Οι εξελίξεις αυτές δημιούργησαν ρήγμα στις σχέσεις μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα διατυπώνονται με σαφήνεια και καλύπτουν ευρύ φάσμα της εξεταστέας ύλης, χωρίς κάποια υπερβολή στη διαβάθμιση της δυσκολίας.

Στην **Πρώτη Ομάδα** και κυρίως στο θέμα Α2 απαιτείται προσοχή στις λεπτομέρειες και στην διατύπωση των ζητούμενων επειδή προϋποθέτουν λεπτομερή γνώση του κειμένου του σχολικού βιβλίου. Στη **Δεύτερη Ομάδα** το θέμα Γ1 εξετάζει τον 20^ο αι. του Γ' Κεφαλαίου (Προσφυγικό) και το θέμα Δ1 το Β' Κεφάλαιο (Πολιτικά) και συγκεκριμένα την περίοδο της Επανάστασης. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Ε' Κεφάλαιο (Παρευξείνιος Ελληνισμός) εξετάζεται σε πολύ περιορισμένη έκταση σε σχέση με τις υπόλοιπες ενότητες της ύλης.

Θεωρούμε ότι ένας άρτια προετοιμασμένος υποψήφιος μπορεί να ανταποκριθεί επαρκώς σε όλα τα ζητούμενα.

Καλή επιτυχία!

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον